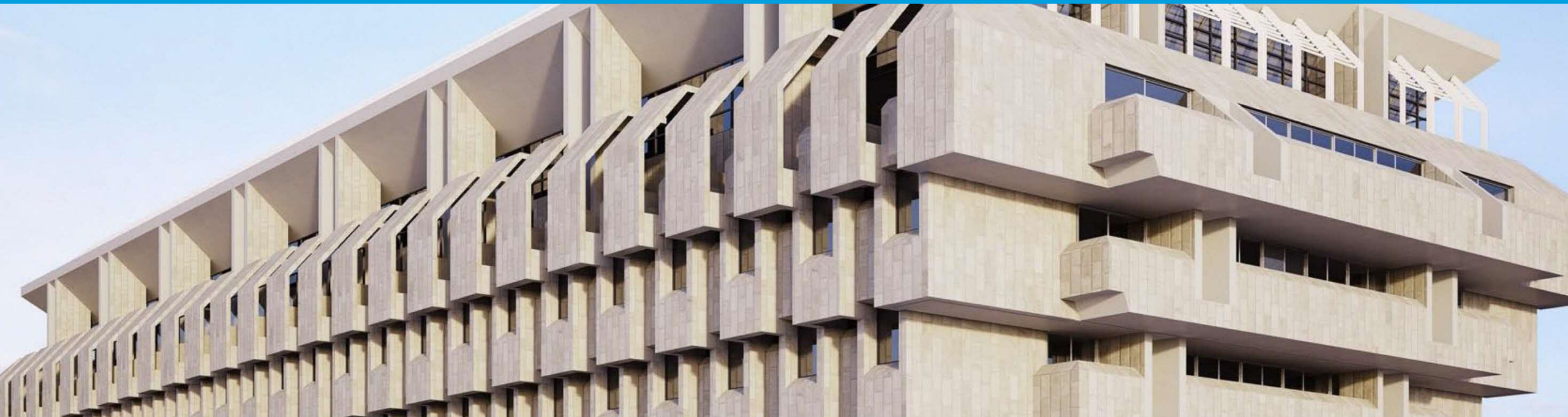

אתגרי המשק הישראלי האם וכיצד ניתן לטפל בהם במציאות הנוכחית?

כנס אלי הורוביץ לחברה וכלכלה
נגיד בנק ישראל פרופ' אמיר ירון | 17.12.19

האתגרים הכלכליים המרכזיים של המשק

טווח ארוך

טווח קצר

הגדלת הפריון

תכנית בנק ישראל

שיפור הבירוקרטיה והרגולטורית דיגיטציה והפחתת בירוקרטיה	שיפור ההון האנושי	שיפור תשתיות	
• שיפור מיומנויות	• שיפור מיומנויות	• תחבורה ציבורית	
• חינוך מוקדם	• חינוך מוקדם		
• שיפור המורים	• שיפור המורים		
0.2%	1%	2.05%	עלות (אחוזי תוצר)
2.1%	6.6%	11.5%	תועלת (אחוזי תוצר)

גירעון פיסקאלי מבני
(4-4.5%)

ייצוב יחס החוב לתוצר על 60%

משקל ההוצאה אזרחית לתוצר נמוך
(31% לעומת 42% ב-OECD)
ככל הנראה הייצוב פיסקאלי יצריך
שילוב של קיצוצים, העלאת מיסים
והתייעלות

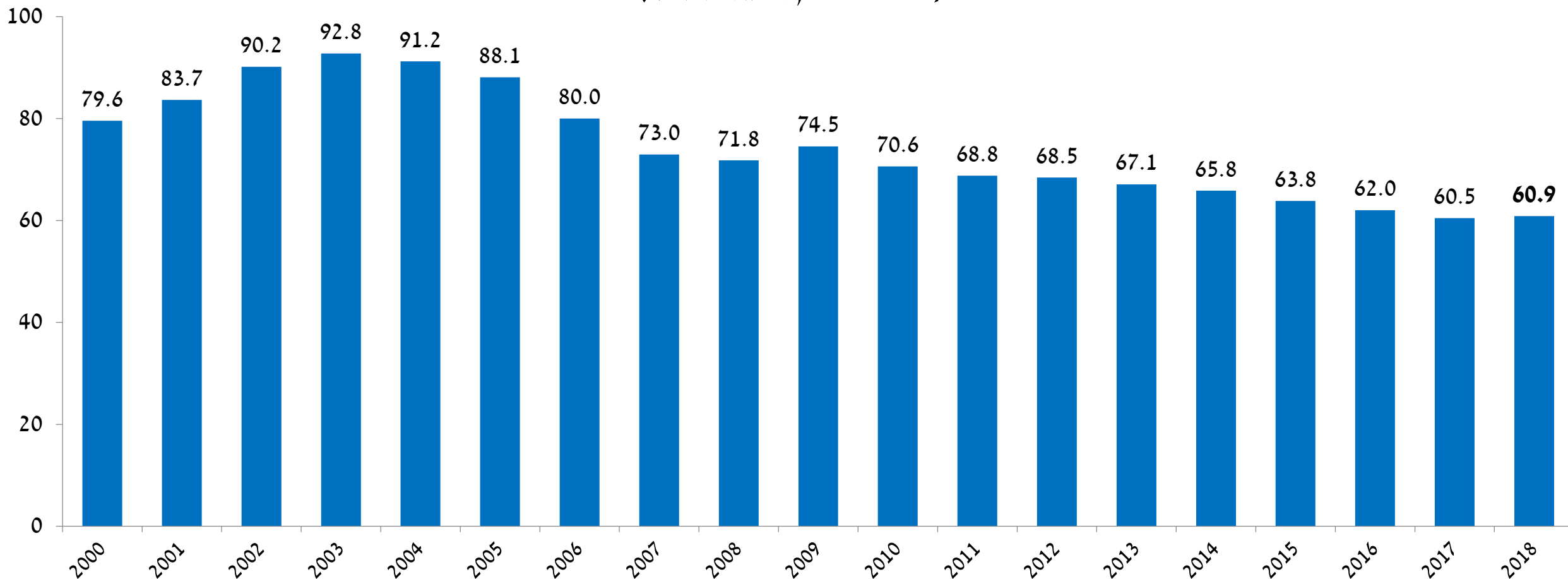

האתגר הפיסקלי

בעקבות הגידול בגירעון, נבלמה הירידה ביחס החוב לתוצר

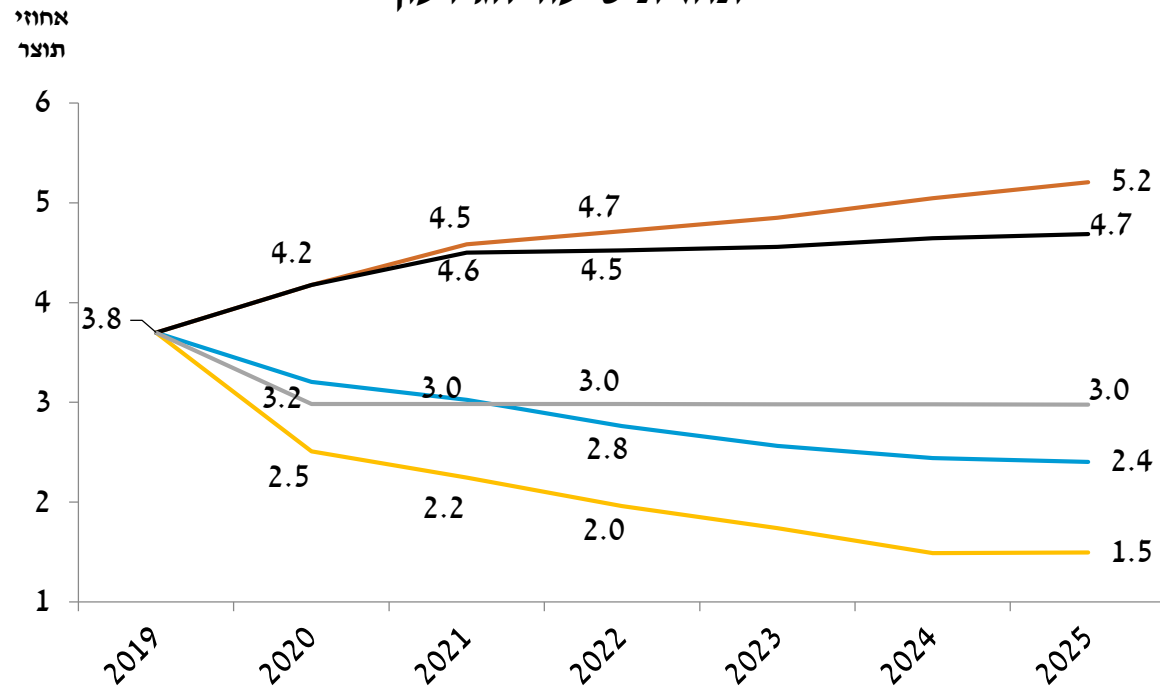

החוב הציבורי ברוטו
(2000-2018, אחוזי תוצר)

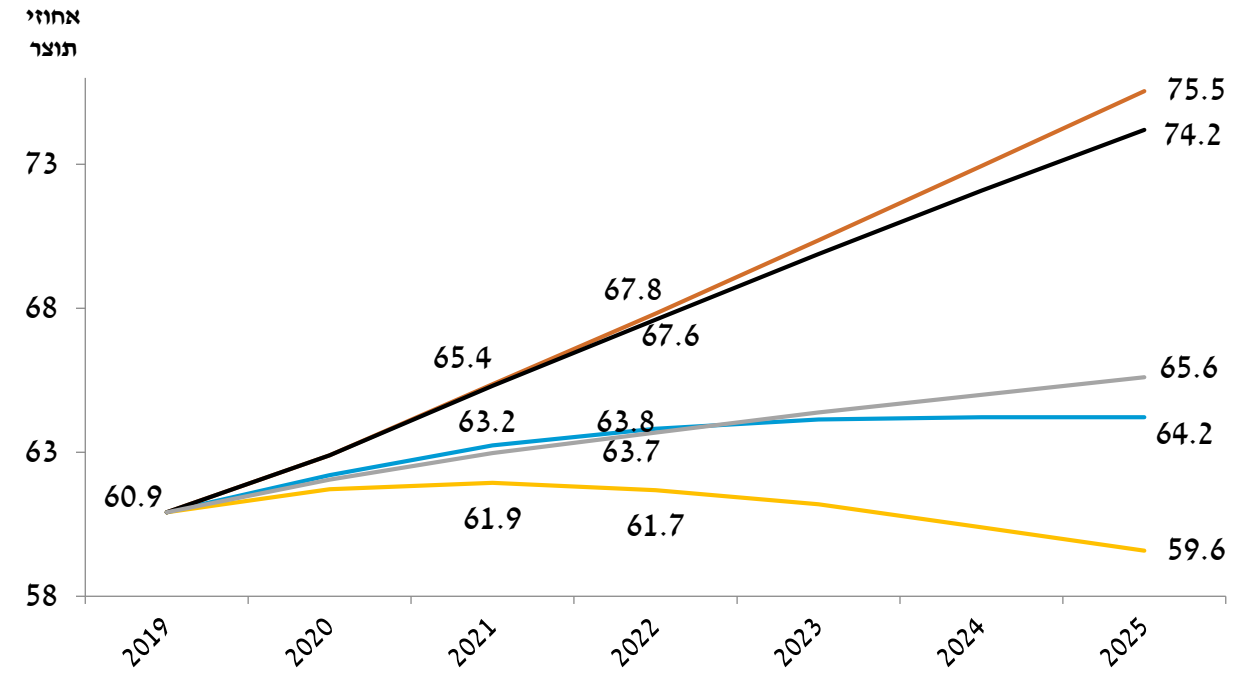

בהעדר צעדים מרסנים הגירעון יזנק ויחס החוב לתוצר צפוי להתבדר

תחזית שיעור הגירעון

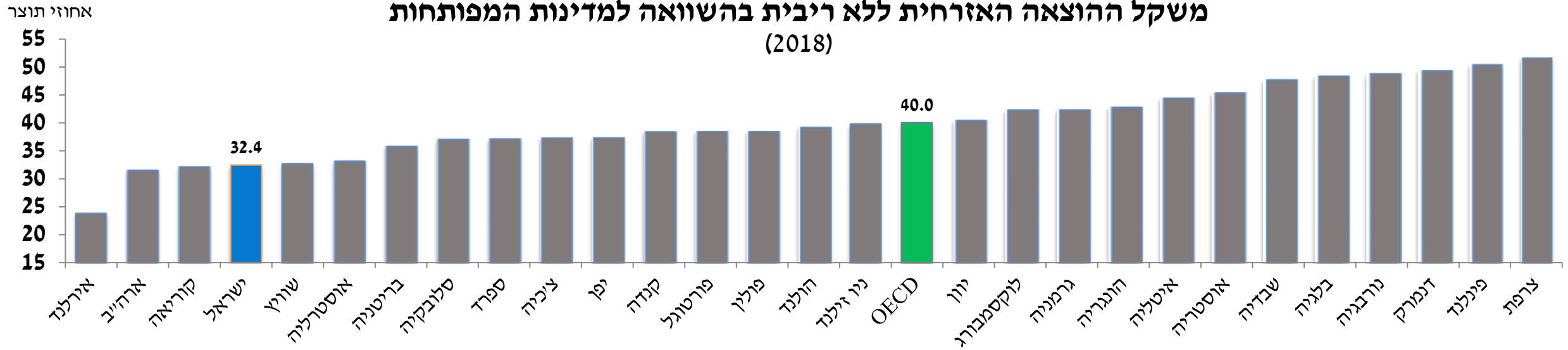
תחזית יחס החוב לתוצר

- הרחבת תקרת ההוצאות בהתאם להחלטות הקיימות של הממשלה ותוואי הגידול הבסיסי בהוצאות + תוספת לביטחון
- הרחבת תקרת ההוצאות בהתאם להחלטות הקיימות של הממשלה ותוואי הגידול הבסיסי בהוצאות
- התאמת תקרת ההוצאה עד למגבלת גרעון של 3%
- עמידה במגבלת ההוצאה בלבד
- עמידה במגבלת ההוצאה וביעד הגרעון הקבועים בחוק

ההוצאה האזרחית בישראל נמוכה ביחס למדינות מפותחות

משקל ההוצאה האזרחית ללא ריבית בהשוואה למדינות המפותחות (2018)

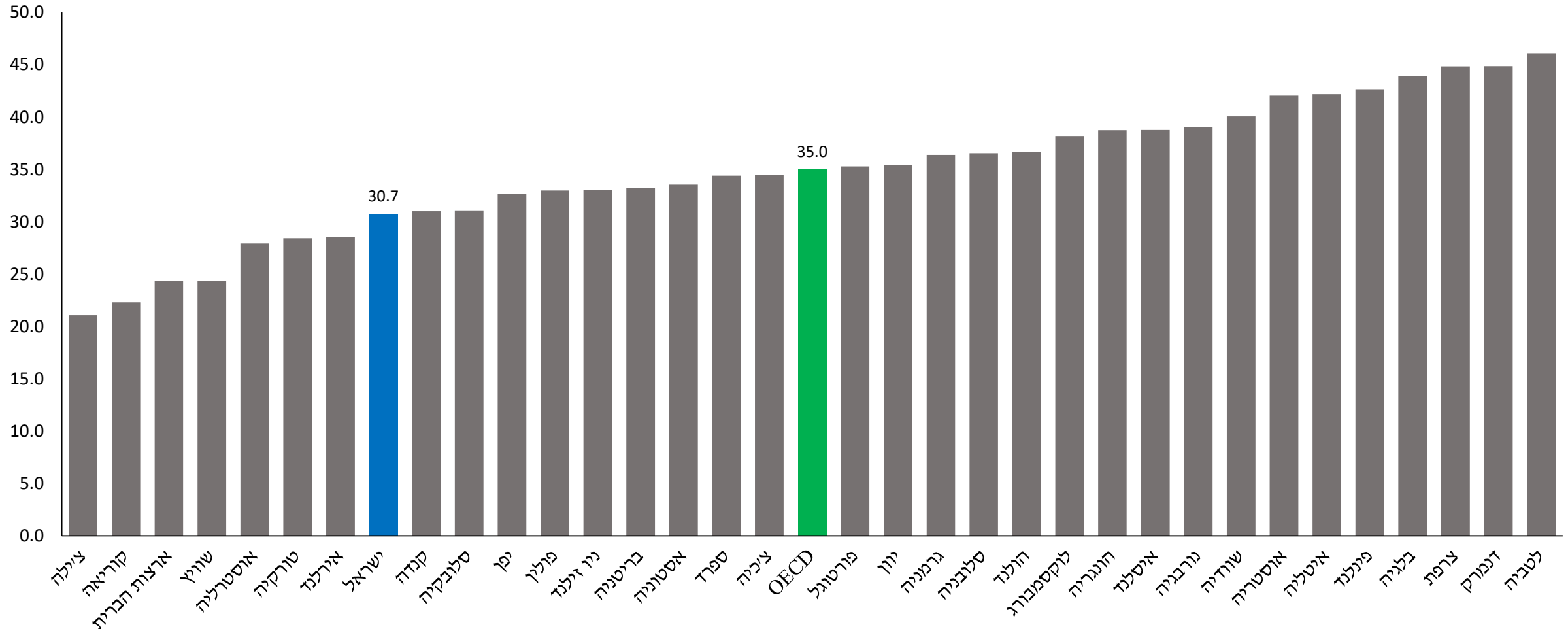
ההוצאה הציבורית האזרחית ללא הריבית

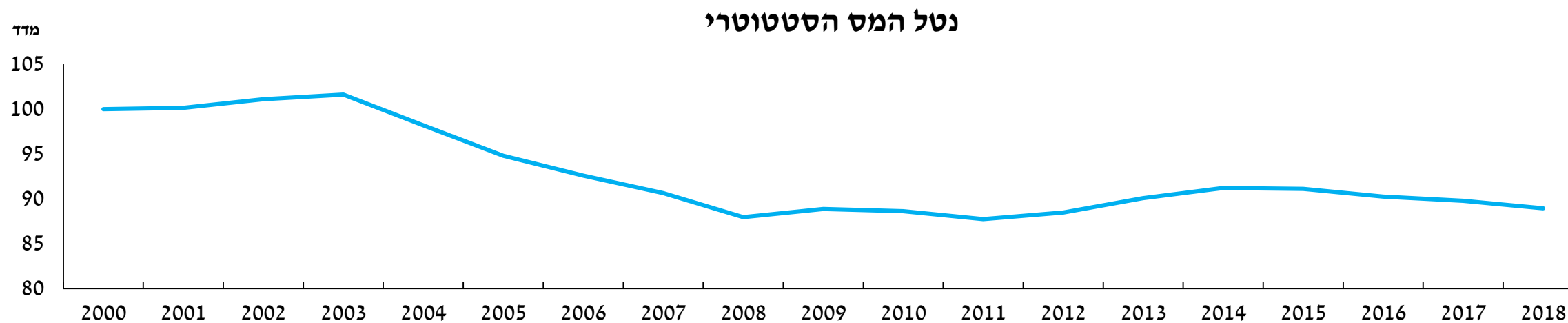
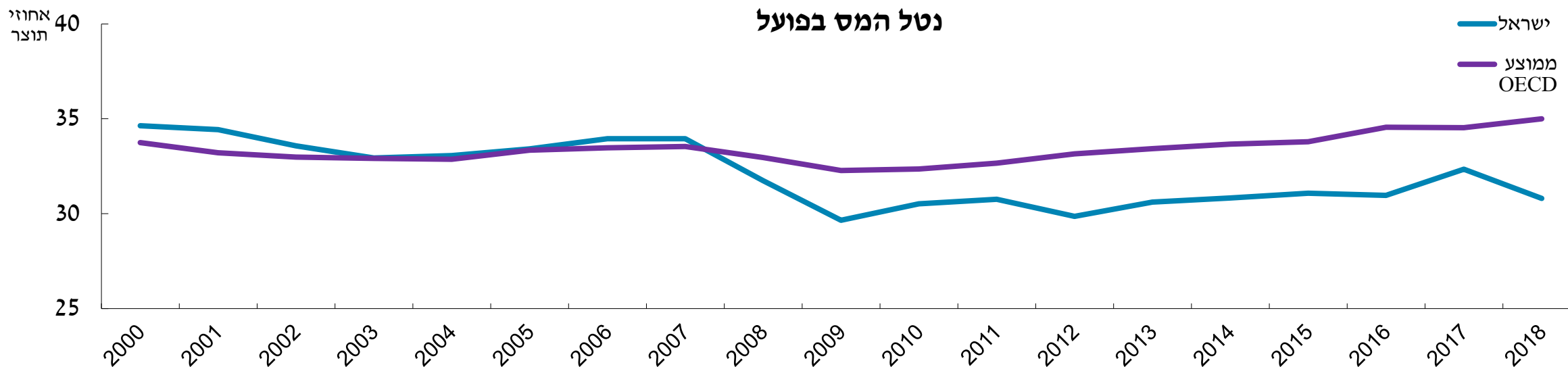
נטל המס בישראל נמוך באופן יחסי

נטל המס בישראל - השוואה למדינות המפותחות
(2018)

אחוזי תוצר

נטל המס בישראל נמוך באופן יחסי

תקציב ה-1/12 והפריסה העונתית של החוב, מוליכים למגבלה

תקציבית חריפה בחודשים הראשונים של השנה

- **לוח 1:** ברמה השנתית, הצמצום התקציבי הנובע מהתקציב ההמשכי בניכוי הירידה בתשלומי החוב נמוך בכ-11 מיליארדי ₪ מזו שנדרשה לפי אומדני האוצר.
- **לוח 2:** הפריסה השנתית בנויה באופן בו פירעונות הקרן מרוכזים בתחילת השנה, ותשלומי הריבית ברביע הראשון הם כשליש מהריבית השנתית.

לוח 1

השפעת התקציב ההמשכי באם יימשך עד סוף 2020	
421	סך ההוצאה המתוכננת והתחייבויות הממשלה ל-2020 על פי מסמך הנומרטור מיוני 2019
401	סך ההוצאה המותרת בתקציב המשכי (1/12) ללא פירעון חובות
20	ההפרש: השפעת הצמצום התקציבי הנובע מהתקציב ההמשכי
9	הירידה בתשלומי החוב ב-2020 יחסית ל-2019
11	הצמצום התקציבי הנובע מהתקציב ההמשכי בניכוי הירידה בתשלומי החוב

לוח 2

מצטבר עד מאי 2020	בינואר 2020	השפעת התפלגות החזרת החוב
202	40	הוצאה מצטברת מותרת בתקציב ההמשכי, כולל פירעון חובות
29	6	פירעון קרן בפריסה אחידה
46	11	פירעון קרן בפועל
171	34	התקציב שנותר להוצאה שוטפת בפריסה אחידה
156	30	התקציב שנותר להוצאה שוטפת בפועל
15	4	סך הכל השפעת התפלגות החזר החובות על הצמצום התקציבי כתוצאה מהתקציב ההמשכי

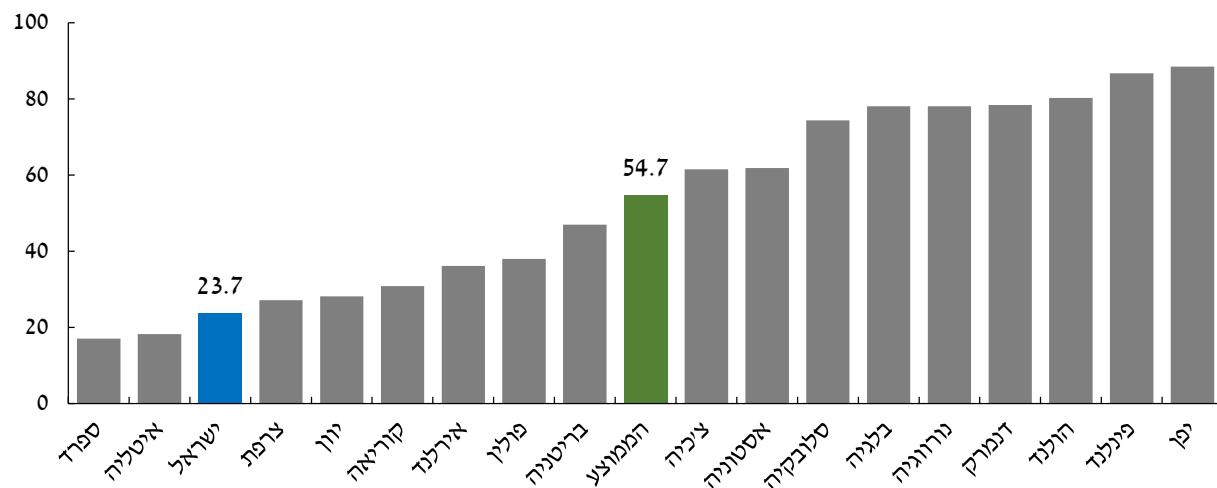

עיקרי דוח הפרייון שפרסם בנק ישראל

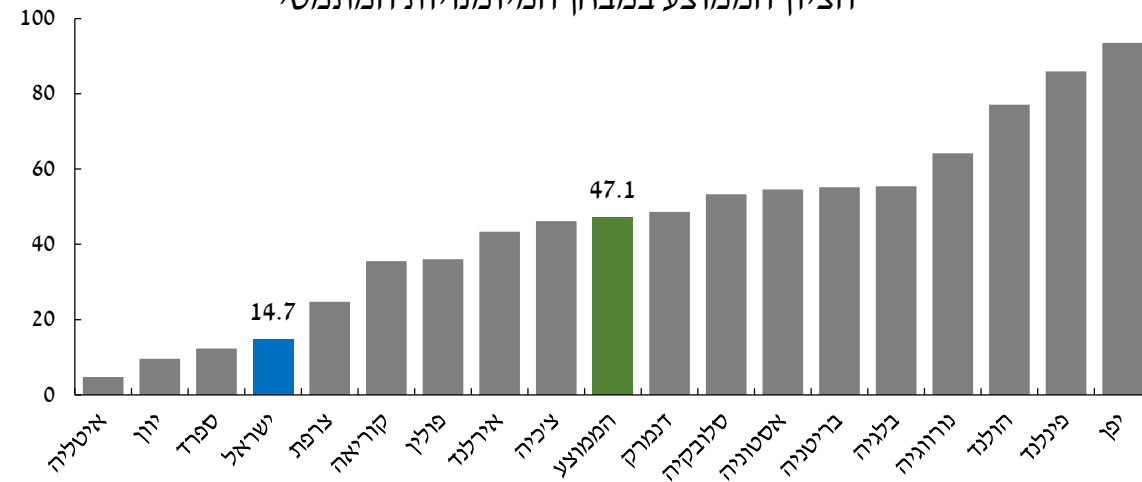
מיומנויות היסוד של העובדים במשק נמוכות בהשוואה בינלאומית

פער במיומנויות בין ישראל למדינות ה-OECD

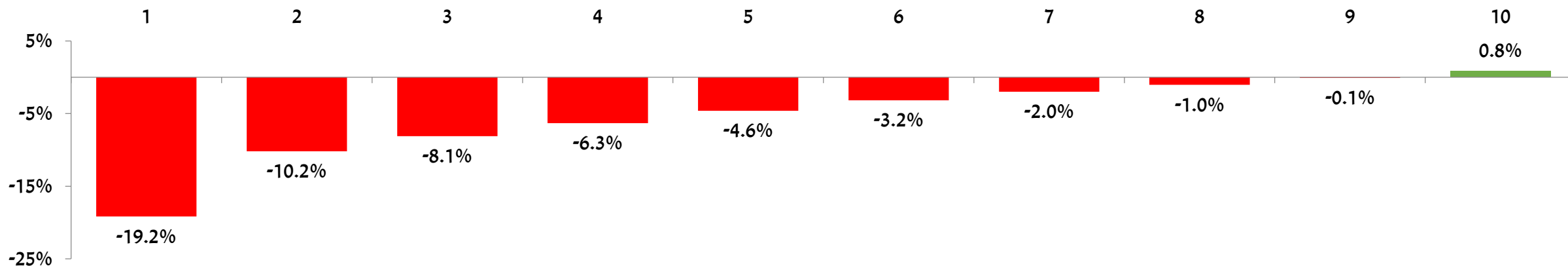
הציון הממוצע במבחן המיומנויות בתחום האוריינות

הציון הממוצע במבחן המיומנויות המתמטי

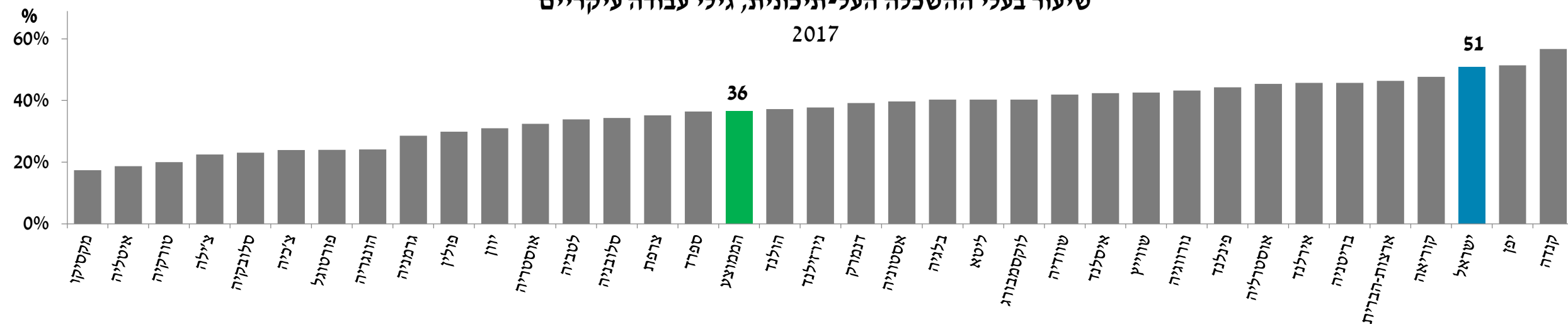
פער במיומנויות בין ישראל למדינות ה-OECD, לפי עשירונים

מספר שנות הלימוד בישראל גבוה בהשוואה בינלאומית, אך הוא אינו מתורגם למיומנויות עבודה גבוהות יותר

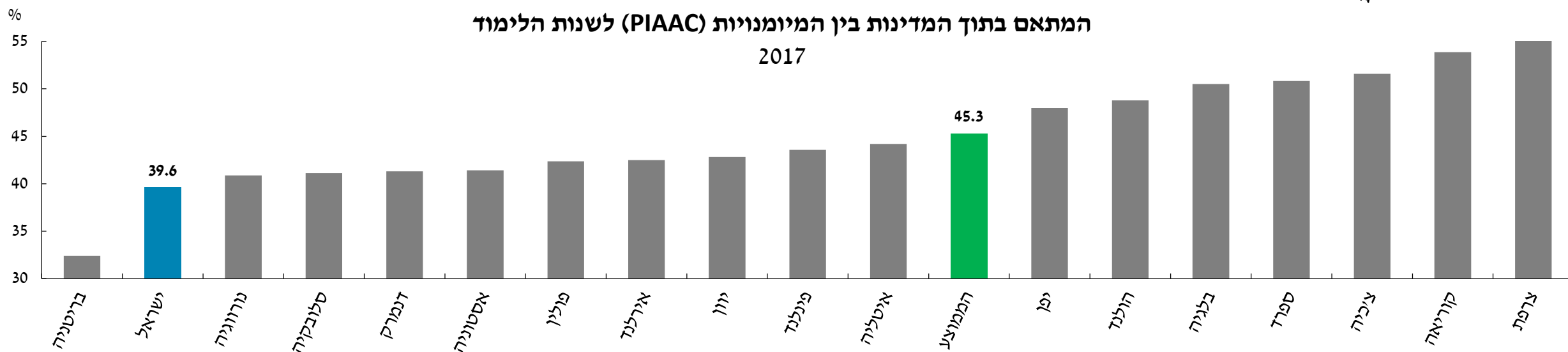
שיעור בעלי ההשכלה העל-תיכונית, גילי עבודה עיקריים

2017

המתאם בתוך המדינות בין המיומנויות (PIAAC) לשנות הלימוד

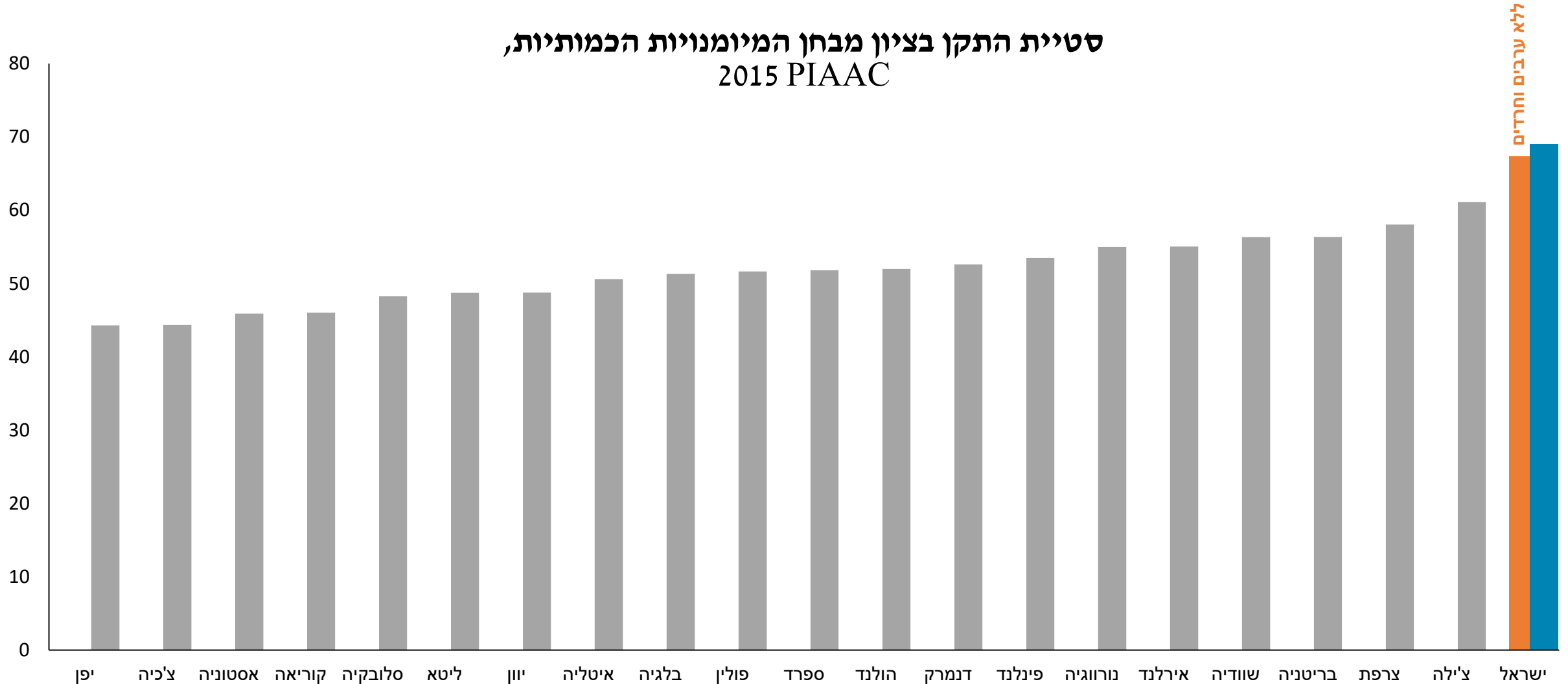
2017

הפערים הגבוהים במיומנויות מתקיימים גם בקרב הציבור היהודי הלא-חרדי

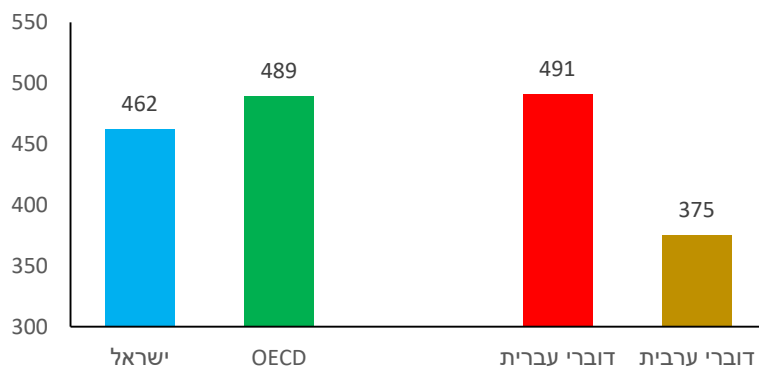
סטיית התקן בציון מבחן המיומנויות הכמותיות,
2015 PIAAC

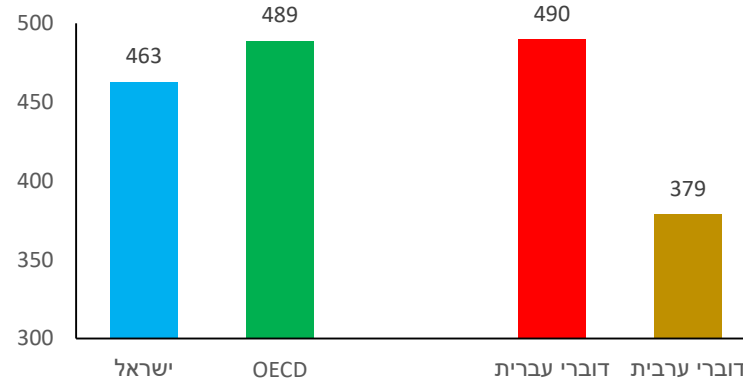
עם זאת, הישגי התלמידים במגזר הערבי והחרדי נמוכים באופן משמעותי מבציבור הכללי

תוצאות מבחני פיז"ה לפי זרמי חינוך

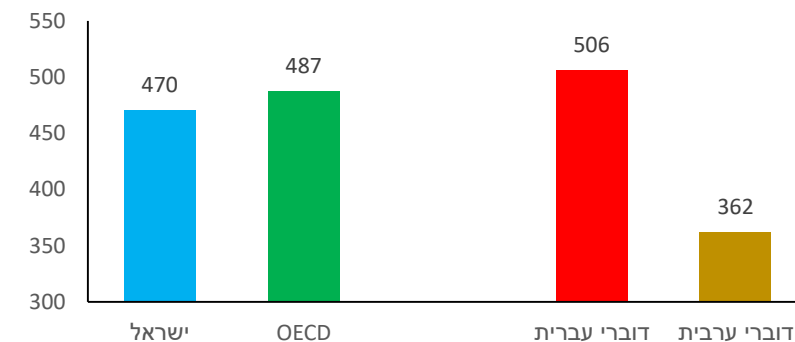
אוריינות מדעים

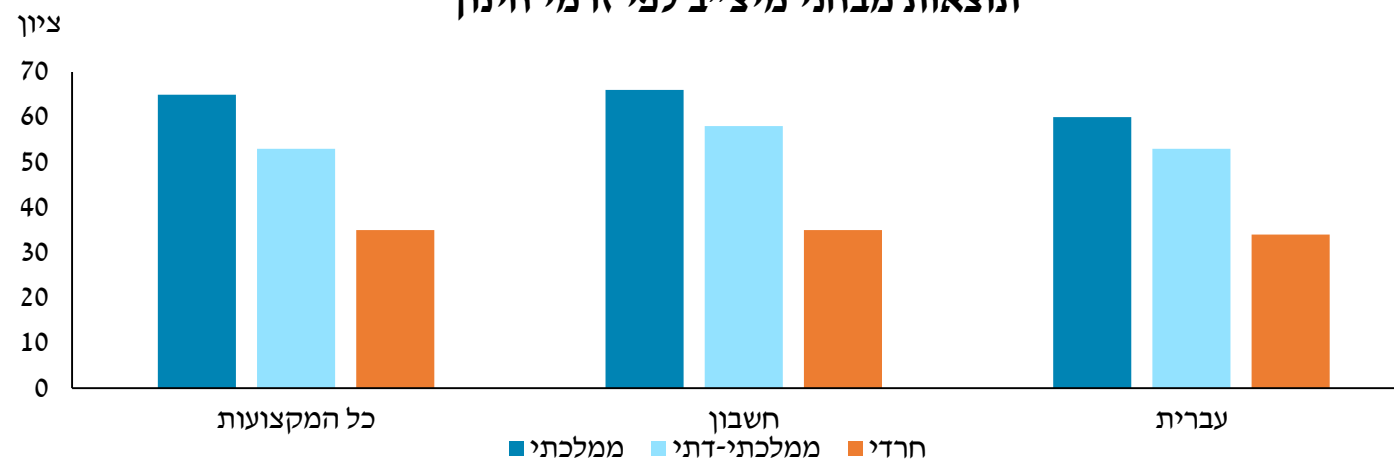
אוריינות מתמטיקה

אוריינות קריאה

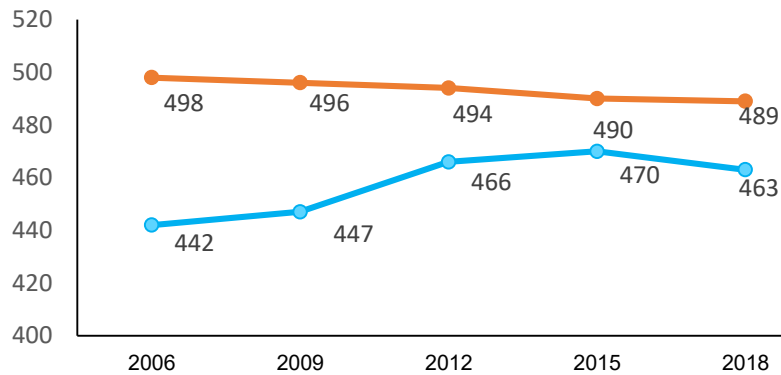
תוצאות מבחני מיצ"ב לפי זרמי חינוך

למרות העליה בתקציב החינוך בשנים האחרונות, אין מגמת שיפור בציונים אלא דווקא נסיגה

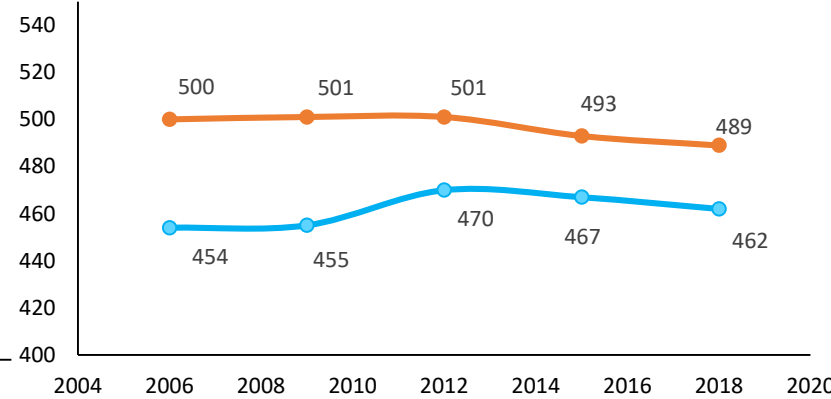
ציוני פיז"ה לאורך השנים

מתמטיקה

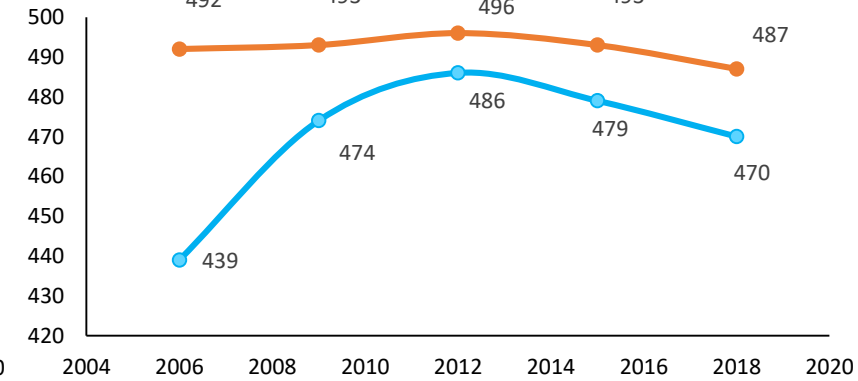
— OECD ממוצע — ישראל

מדעים

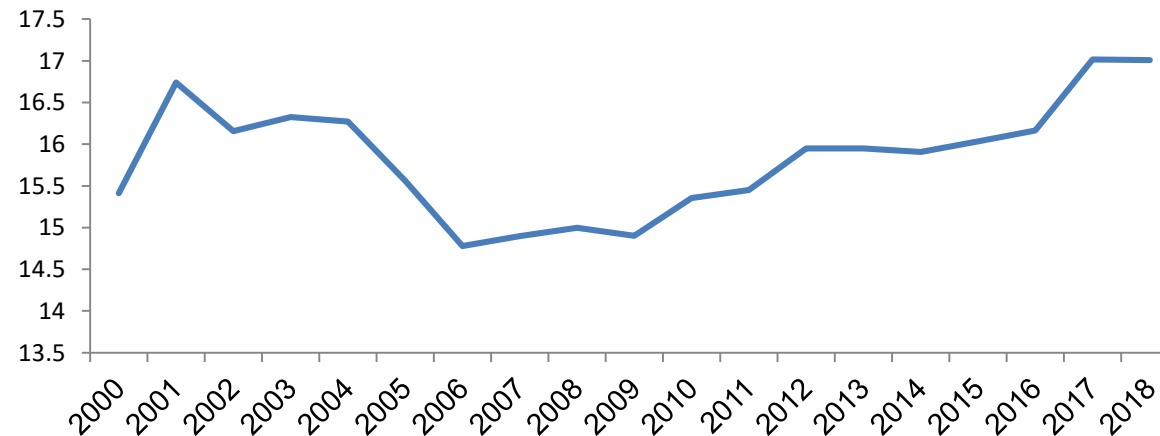
— OECD ממוצע — ישראל

קריאה

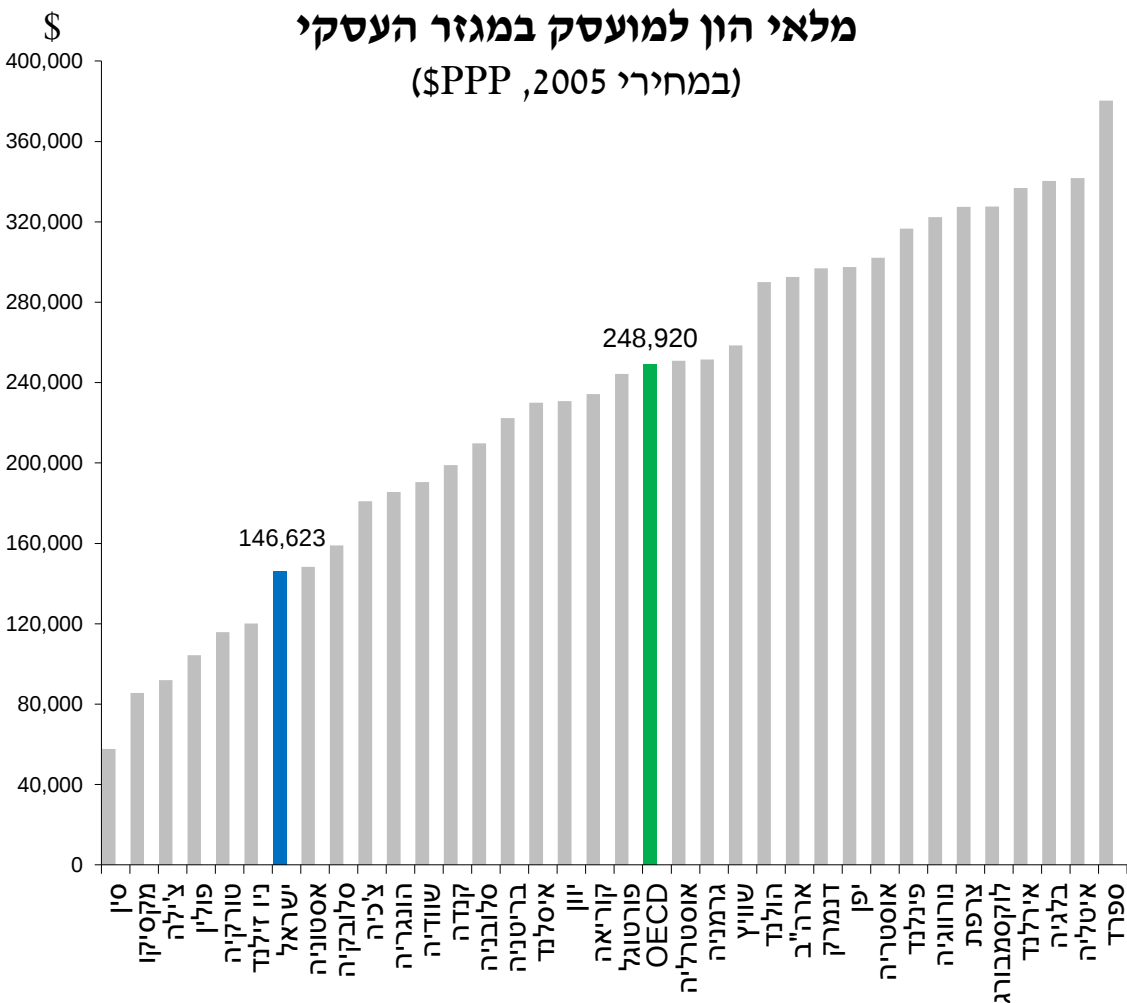
— OECD ממוצע — ישראל

הוצאה על חינוך לתלמיד כשיעור מהתוצר לנפש

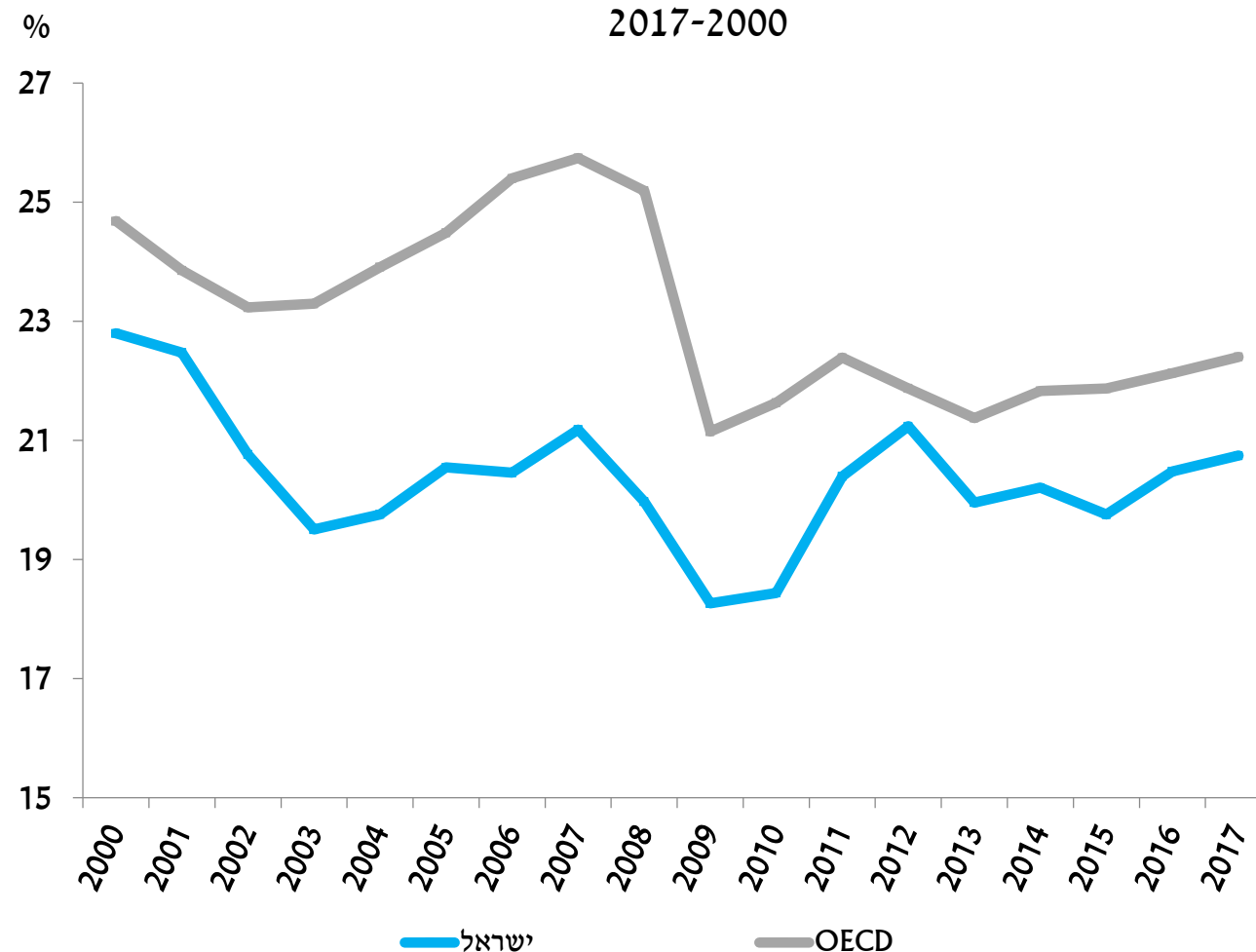

שיעורי ההשקעה של ישראל בהון הפיזי נמוכים ביחס לממוצע ב-OECD

מלאי הון למועסק במגזר העסקי
(במחירי 2005, \$PPP)

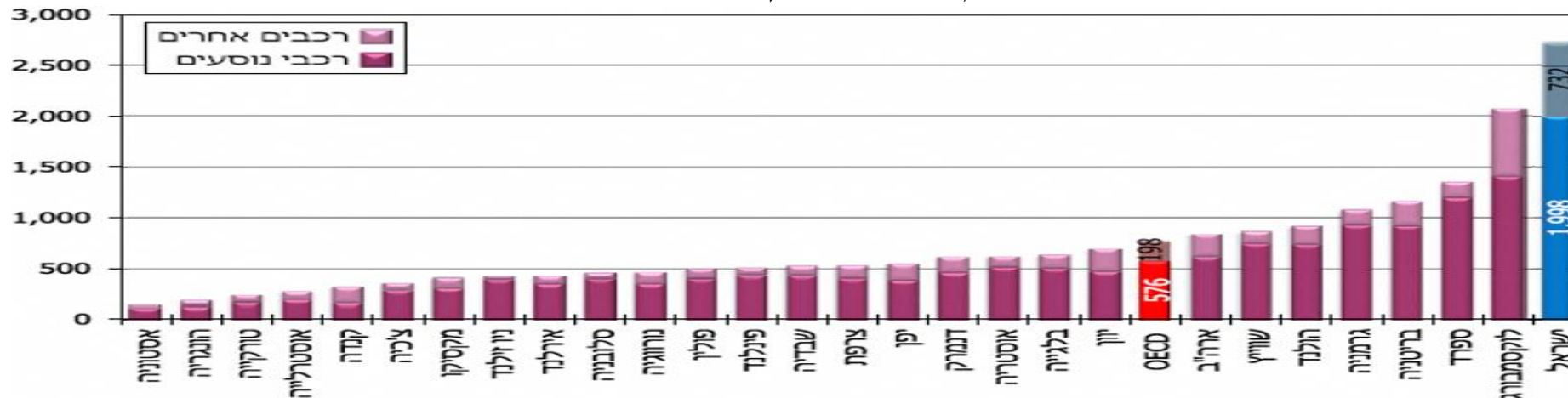

ההשקעה הגולמית ביחס לתוצר, ישראל ומדינות ה-OECD
2017-2000

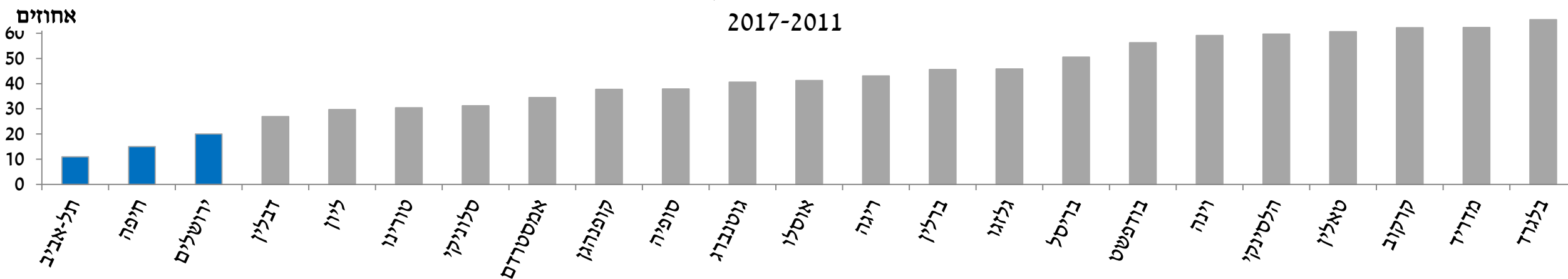

השימוש בתחבורה הציבורית בישראל נמוך באופן ניכר מהמדינות המפותחות, ובעקבות זאת בצפיפות הולכת וגדלה בכבישים

צפיפות תנועת כלי רכב
1,000 כלי רכב לק"מ כביש

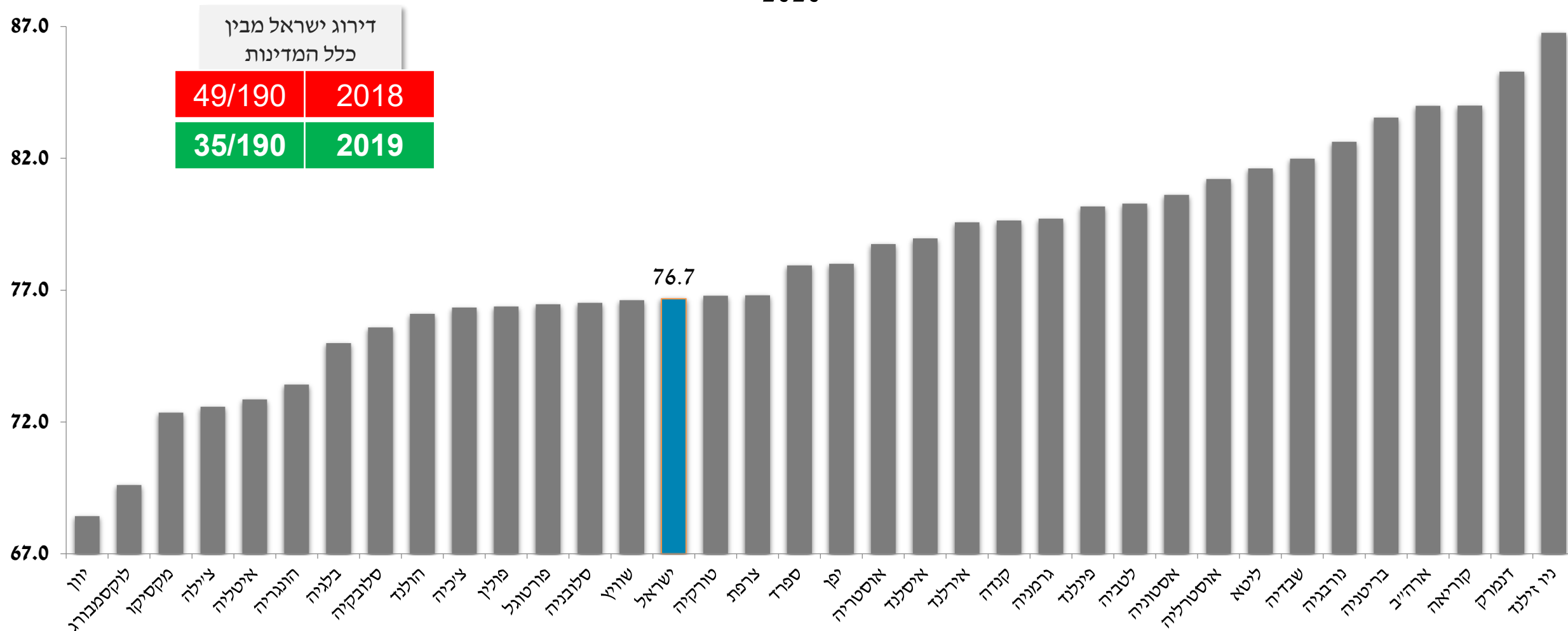

שיעור הנסיעות בתחבורה ציבורית מסך הנסיעות בערים נבחרות
2017-2011

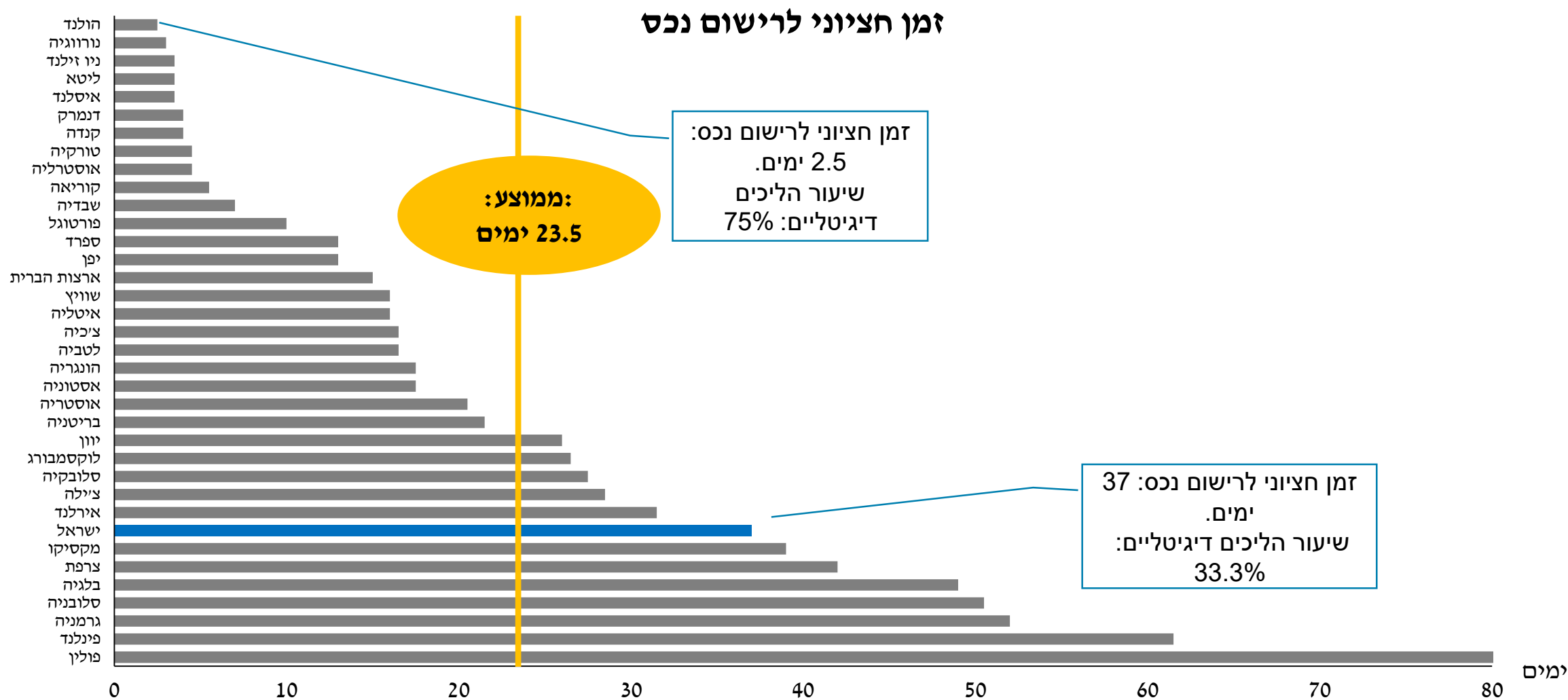

תהליכי הרגולציה אמנם השתפרו לאחרונה, אך יש עוד לאן להתקדם

ניקוד כולל (0-100) למדינות ה-OECD במדד Doing Business 2020

ביצוע יעיל של תהליכים אדמיניסטרטיביים מחייב מעבר לטכנולוגיה מתקדמת

המלצות אופרטיביות מהדוח

כיווני המדיניות המומלצים בתחום ההון האנושי

- יצירת תמריץ להסטת מורים איכותיים לבתי-ספר מרקע חלש.
- העלאת שכרם של מורים בתחילת דרכם, על חשבון צמצום התגמול לפי ותק שאינו מבוסס ביצועים.
- שיפור התגמול של מורים בעלי הכשרה מתאימה במקצועות הליבה: מתמטיקה, אנגלית ומדעים.
- שיפור איכות מעונות היום לגילי 0-3 תוך הגברת הרכיב הפדגוגי והגברת הנגישות לילדים מרקע כלכלי - חברתי חלש.
- חיזוק ההכשרות המקצועיות וריכוזן במסגרות על-תכונניות, הן במסגרת הקורסים לבוגרים שבפיקוח משרד העבודה והרווחה והן במסגרת המכללות הטכנולוגיות. קידום הרפורמה לצמצום מספר המכללות הטכנולוגיות ולהגדלה ושיפור של המכללות המובילות

כיווני המדיניות המומלצים בתחום ההון פיזי

- ביטול הדרגתי של הטבות המס הניתנות על פי קריטריון היצוא במסגרת החוק לעידוד השקעות הון. לחלופין, יש לקדם הטבות שיעודדו פעילות בעלת השפעות חיצוניות חיוביות, או הפחתה כללית של מס החברות.
- שמירה על מתן הטבות לחברות רב-לאומיות עתירות ידע.
- העלאת אטרקטיביות המשק בעיני כלל החברות על-ידי הסרת חסמים בירוקרטיים והשקעה בתשתיות הפיזיות והאנושיות.

כיווני מדיניות מומלצים בתחום תשתיות התחבורה

- הגדלת היקף ההשקעה בתשתיות תחבורה ציבורית במטרה לסגור את הפער במלאי לעומת ה-OECD.
- קידום תחבורה ציבורית תת-קרקעית במרכז מטרופולין תל אביב, ומתן העדפה לתחבורה ציבורית עם נתיבים ייעודיים באזורים פחות צפופים.
- הקמת רשויות מטרופוליניות, בעלות סמכות כוללת, שיסנכרנו את צרכי הערים השונות במרחב, ויקלו על התכנון וההוצאה לפעול של פרויקטים תשתיתיים חוצי-רשויות.
- צעדים משלימים לויסות הביקוש:
 - קידום חלופות נסיעה יעילות: Carpool + הסעות מאורגנות
 - מס נסועה / אגרות גודש
 - תמחור חנייה
 - טיפול בהטבות שכר ומס המעודדות שימוש ברכב פרטי

כיווני מדיניות מומלצים בתחום הרגולציה

- הוספת בית-משפט ייעודי לעניינים מסחריים. זאת בדומה, למשל, לקיום של בתי משפט מיוחדים לענייני משפחה ותעבורה.
- קביעת יעדים בהסכמי השכר לאימוץ תהליכים דיגיטליים בקשר שבין הממשלה לבין המגזר העסקי.
- יש צורך בתיקון חקיקה שיאפשר קיצור תהליכים מקדימים בנושאי רישוי עסקי, והחלפתם בהצהרה ופיקוח בדיעבד (תוך תקצוב מתאים של האכיפה).
- אימוץ רגולציה הקיימת במדינות מפותחות במקום לפתח אחת עצמאית.

**מה אפשר לעשות בהינתן המצב הפיסקלי ואי-
הוודאות פוליטית?**

האתגרים הכלכליים המרכזיים של המשק

טווח ארוך

טווח קצר

הגדלת הפריון

תכנית בנק ישראל

גירעון פיסקאלי מבני
(4-4.5%)

שיפור הבירוקרטיה והרגולטורית דיגיטציה והפחתת בירוקרטיה	שיפור ההון האנושי - שיפור מיומנויות - חינוך מוקדם - שיפור המורים	שיפור תשתיות תחבורה ציבורית	
<u>0.2%</u>	<u>1%</u>	<u>2.05%</u>	עלות (אחוזי תוצר)
<u>2.1%</u>	<u>6.6%</u>	<u>11.5%</u>	תועלת (אחוזי תוצר)

ייצוב יחס החוב לתוצר על 60%

משקל ההוצאה אזרחית לתוצר נמוך
(31% לעומת 42% ב-OECD)
ככל הנראה הייצוב פיסקאלי יצריך
שילוב של קיצוצים, העלאת מיסים
והתייעלות

ניתן להניע עבודת מטה לפרויקט המטרו כבר עכשיו כדי לאפשר התקדמות מהירה כאשר תקום ממשלה

- תכנון המטרו, ובניית מערכת מוסדית מתאימה לביצועו - רשות תחבורה מטרופולינית - הם תהליכים ארוכים הקודמים לקידום העבודות עצמן. ניתן, ומומלץ להתחיל כבר עכשיו.
- גם אפיון מסגרת מימון, והתאמת מבנה הביצוע (למשל, מכרזים נפרדים לעומת פרויקט turn key עם חברה עולמית מובילה), דורשים חשיבה, לימוד והכנה מדוקדקת שיש להתחיל לבצע כעת.
- כנ"ל לגבי חשיבה על הקצאת התקבולים (מסים ואחרים) מהשבחת הקרקעות באזורים שיהנו מהפרויקט.

היערכות לרפורמה בחינוך

- בניית תשתית להערכת מורים אפקטיבית המבוססת על מדדי איכות אמינים, למשל הצלחתם לשפר את ציוני התלמידים או קידום יעדים חינוכיים אחרים.
- שיפור בסביבת ההוראה של מורים ותלמידים בבית הספר, בדגש על שדרוג הטכנולוגיה הדיגיטלית שזמינה להוראה והגברת השימוש באמצעים אלה ללמידה.

